

Barışyapıcı Öğrencilerin Barışyapıcılık Sürecine İlişkin Algıları¹

Arş. Gör. Ali Serdar SAĞKAL

Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
alisedarsagkal@gmail.com

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü
abbasturnuklu@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Zekavet TOPÇU KABASAKAL

Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
zekavetkabasakal@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, barışyapıcı öğrencilerin barışyapıcılık sürecinde yaşadıkları deneyimlere ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden “yarı yapılandırılmış görüşme tekniği” kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniğinin kullanıldığı araştırmada toplam 25 öğrenciyle (kız $n=16$; erkek $n=9$) yarı yapılandırılmış görüşmeler yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından geliştirilen Görüşme Formu’ndan elde edilen nitel verilerin analizinde “içerik analizi” tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, öğrencilerin barışyapıcı seçtikleri için mutlu olduklarını, özsaygılarının ve özgüvenlerinin arttığını; kavgaları önlemeyi, insanları barıştırmayı ve kişisel gelişim/dönüşüm sağlamasını barışyapıcılığın en çok beğenilen yönü olarak gördüklerini; barışyapıcı olduktan sonra davranışlarında olumlu yönde bir dönüşüm yaşandığını; sorun çözme ve iletişim becerilerinin geliştiğini; şiddete yönelik eğilimlerinin azaldığını; barışyapıcılık bilgi ve becerilerini okul dışında kullandıklarını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Barış, Barış eğitimi, Barışyapıcı, Anlaşmazlık çözümü.

Peacemaker Students’ Perceptions of Peacemaking Process

Abstract

The purpose of this research was to reveal peacemaker students’ perceptions related to experiences gained through peacemaking process. In the research, “semi-structured interview technique” was used as a method of qualitative research. The research, in which criterion sampling technique was used as a one of purposeful sampling methods, were carried out with a total of 25 students (girls $n=16$; boys $n=9$) through semi-structured interviews. In the analysis of qualitative data obtained through Interview Form developed by researchers, content analysis technique was used. Research results indicated that students felt happy to become a peacemaker and their self-esteem and self-confidence increased; they considered the most admirable aspects of peacemaking as preventing fights, making peace among and between people, and personal development/transformation; they also stated that their behaviors were transformed in the positive way; their problem solving and communication skills were improved; attitudes towards violence were decreased; peacemakers used peacemaking knowledge and skills out of school settings.

Key words: Peace, Peace education, Peacemaker, Conflict resolution.

¹ The International Congress on Education for the Future: Issues and Challenges adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulan bu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiş (Proje No: 2012.KB.EGT.005/201236) ve birinci yazarın doktora tez çalışması kapsamında gerçekleştirilmiştir.

GİRİŞ

Günümüzde toplumumuzda olduğu kadar okullarımızda da önlenmeye çalışılan en önemli sorun alanlarından biri öğrenciler arası şiddet olaylarıdır. Yakın geçmişimiz incelendiğinde, güç, baskı ya da ceza uygulama gibi yöntemlerin şiddet sorununun önlenmesinde okul düzeyinde kalıcı bir çözüm oluşturmadığı görülmektedir. Bu noktada, alternatif yaklaşımlar izlenerek kişilerarası şiddet kültürünün barış ve uzlaşma kültürüyle yer değiştirilmesi ve dönüştürülmesi teması üzerinde durulması gerekmektedir. Kalıcı ve sürdürülebilir bir kişilerarası barış ve uzlaşma kültürünün yaratılabilmesi için de birincil önleme çalışmaları için en elverişli ortamlar olarak gösterilen okullardan başlanması gerekmektedir (Korkut, 2003). Öğrencilere küçük yaşlardan itibaren hem kendi sorunlarını çözebilecek hem de kendi çevrelerinde yaşanan sorunların barışçıl çözümünde katkı sunabilecek beceriler kazandırılmalı ve öğrenciler prososyal birer barışyapıcı birey olarak yetiştirilmelidir. Öğrenciler birer barışyapıcı olarak yetiştirildiklerinde bireysel, yerel ve global düzeyde uzun vadede kalıpyargılar, önyargılar ve kişilerarası ayrımcılık azalacak (Salomon, 2006), farklılıklar içerisinde birlik ve beraberlik oluşturulabilecek (Danesh, 2008), diyalog, uzlaşma, affetme ve hoşgörü kültürü yeniden canlandırılabilir (Harris, 2004) ve sosyal adalet sağlanabilecektir (Galtung, 1969).

Barışyapıcılık, sorun yaşayan iki ya da daha fazla kişinin üçüncü bir nötr kişinin (*barışyapıcı*) yardımıyla sorunu çözmek amacıyla bir araya geldikleri yapılandırılmış bir süreci içermektedir (Johnson ve Johnson, 2006). İlişki eşitliğine dayalı bu süreçte barışyapıcının taraflar üzerinde bir gücü ya da otoritesi bulunmamakta; barışyapıcı, sadece tarafların tatmin oldukları (kazan-kazan) adil bir çözüme ulaşmalarında sorun çözme sürecini kolaylaştırmaktadır (Bickmore, 2002). Altı basamaktan oluşan barışyapıcılık sürecinde, barışyapıcılar, tarafların yaşadıkları sorunu ve duyguları nedenleriyle birlikte açıklamalarını, birbirleriyle empati kurmalarını, isteklerini ve gereksinimlerini nedenleriyle birlikte açıklamalarını, çözüm seçenekleri üretmelerini ve ürettikleri çözüm seçenekleri arasında en adil, yapıcı ve barışçıl çözüm seçeneği üzerinde anlaşmalarını sağlamaktadırlar (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009). Yaklaşım olarak, barışyapıcılık yönteminin yalnızca şiddetin önlenmesini değil (*olumsuz barış*); ilişkilerde uyum, işbirliği ve adaletin sağlandığı bir barış ortamının yaratılmasını hedeflediğini (*olumlu barış*) söylemek mümkündür.

Johnson ve Johnson (2004), okulları daha güvenli hale getirmek ve öğrencilere çatışma çözme bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmak amacıyla uygulanan barışyapıcılık eğitim programları sonucunda bu eğitimden yararlanan öğrencilerin iletişim ve sorun çözme becerilerine hâkim birer birey olarak yetişerek, bu eğitimlere katılmamış öğrencilere göre, gelişimsel yönden daha avantajlı bir konuma geçtiklerini belirtmektedirler. Barışyapıcılık eğitim programlarının etkililiğini inceleyen araştırmaları ele alan bir meta-analiz çalışması (Johnson ve Johnson, 2002), öğrencilerin müzakere ve arabuluculuk işlem basamaklarını öğrendiklerini, bu becerileri gerçek yaşama aktarabildiklerini, okul dışı ortamlarda bu becerilerden yararlandıklarını, öz düzenleme becerilerinin geliştiğini ve ders başarılarının arttığını göstermiştir. Benzer bir biçimde, ulusal alanyazında deneysel araştırma sonuçları, barış eğitimi programlarına katılan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin azaldığını (Sadri-Damirchi ve Bilge, 2014; Sağkal, 2011); duygusal zeka, benlik kavramı (Gazioglu, 2008), çatışma çözme (Sadri-Damirchi ve Bilge, 2014; Gazioglu, 2008) ve empati becerilerine (Sağkal, Türnüklü ve Totan, 2012) ilişkin ölçme puanlarının ise arttığını göstermiştir.

Barışyapıcılık/arabuluculuk programlarının ilkökul, ortaokul ve lise düzeyi okullardaki uygulama etkisi değerlendirildiğinde, arabuluculuk görüşmelerinde ele alınan vakaların anlaşmayla sonuçlanma oranlarının %89 ile %99 arasında değiştiği görülmektedir (bkz., Bell, Coleman, Anderson, Whelan ve Wilder, 2000; Harris, 2005; Smith, Daunic, Miller ve Robinson, 2002; Türnüklü, Kaçmaz, Sünbül ve Ergül, 2009; Türnüklü, Kaçmaz, Türk vd., 2009). Ayrıca, uluslararası alanyazında, akran arabuluculuk programlarının okullardaki uygulama etkisini değerlendirmek amacıyla meta-analiz çalışmalarının da yürütüldüğü görülmektedir. Burrell, Zirbel ve Allen (2003), okullarda uygulanan akran arabuluculuk programlarının etkililiğini meta-analitik yöntemlerle değerlendirdikleri çalışmalarında, toplam 23 çalışmada rapor edilen 4327 arabuluculuk görüşmesinin 4028'inin (%93) anlaşmayla sonuçlandığını tespit etmişlerdir. Benzer bir biçimde, Johnson ve Johnson (2002), "Barışyapıcılık Eğitim Programı"nın etkililiğini incelemek için 1998-2000 yılları arasında iki farklı ülkede sekiz farklı okulda

toplam 16 çalışma yürütmüşler ve bu çalışmalarda elde edilen bulguları meta-analiz yöntemiyle incelemişlerdir. Araştırmada elde edilen meta-analiz sonuçları, öğrencilerin çatışma çözme ve arabuluculuk becerilerini öğrendiklerini, bu becerileri gerçek yaşamda büyük ölçüde kullandıklarını ve anlaşmazlıkları yapıcı bir biçimde çözümlediklerini göstermiştir. Dolayısıyla, tüm bu bulgular, okullarda uygulanan barışyapıcılık/arabuluculuk programlarının öğrenci-öğrenci anlaşmazlıklarının yapıcı-barışçıl çözümünde etkili olduğunu göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, okullarda şiddet kültürünü barış kültürüne dönüştürmek için kullanılan barışyapıcılık programlarının etkililiğinin incelenmesinde daha çok deneysel araştırma yöntemlerinden yararlandığı görülmektedir. Ayrıca, araştırmacıların bu uygulamaların somut öğrenci-öğrenci anlaşmazlıkları üzerindeki etkilerini incelemek için barışyapıcılık/arabuluculuk kayıt formlarından yararlandıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, alanyazındaki tüm bu araştırma bulgularının büyük ölçüde kendini bildirim envanterlerinden ve barışyapıcılık kayıt formlarından elde edilen verilerle sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Oysaki barışyapıcılık programlarının etkililiğinin değerlendirilmesinde daha derinlemesine veriler elde etmek için bu süreci bizzat yaşayan barışyapıcı öğrencilerin görüşlerine başvurulması ve barışyapıcılık sürecine barışyapıcı öğrencilerin gözünden bakılması gerekmektedir. Alanyazın incelendiğinde barışyapıcı öğrenci algılarının gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya çıkarılmasına yönelik mevcut çok az sayıda araştırmanın bulunduğu görülmektedir (örn., Güloğlu, 2011; Gülkökan, 2011; Hessler, Hollis ve Crowe, 1998; Kaçmaz, 2011; Türk, 2013; Türnüklü, 2011). Bu gereksinimlere dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, barışyapıcılık sürecinin barışyapıcı öğrencilerin gözünden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, barışyapıcı öğrencilerin (i) barışyapıcı seçildiklerinde hissettikleri duygular, (ii) barışyapıcılığın beğendikleri yönleri, (iii) barışyapıcı olduktan sonra davranışlarında yaşanan değişimler, (iv) barışyapıcı olmanın şiddete yönelik bakış açıları üzerindeki etkisi, (v) anlaşmazlık çözme becerileri üzerindeki etkisi, (vi) barış eğitiminde kazandıkları bilgi ve becerileri okul dışında kullandıkları yerler ve (vii) bir barışyapıcı olarak, arkadaşlarının yaşadıkları anlaşmazlıklar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Aydın il merkezinde bulunan bir Anadolu Lisesi'nin dokuzuncu sınıf öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. İl merkezinde bulunan çevre Anadolu liselerine göre daha düşük giriş puanına sahip öğrencilerin öğrenim görmesi, öğrencilerin genellikle orta sosyo-ekonomik düzey ailelerden gelmeleri ve öğrenciler arasında kişilerarası anlaşmazlık olaylarının sık yaşanması bu okula ait ayırt edici örneklem özellikleri olarak gösterilebilir. İki aşamada yürütülen çalışmanın ilk aşamasında, her bir sınıfta o sınıfın öğrencileri tarafından belirlenmiş barışyapıcı öğrencilere (3'ü kız, 3'ü erkek olmak üzere toplam 6 öğrenci) güz dönemi boyunca barış eğitimi verilmiştir. Dokuzuncu sınıflarda 8 şubenin bulunduğu okulda toplam 48 barışyapıcı öğrenci yetiştirilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında ise bu eğitimi alan öğrenciler bahar dönemi boyunca birer barışyapıcı olarak okulda görev almışlar, arkadaşlarının yaşadıkları anlaşmazlıklarda müzakere sürecini kolaylaştırmışlar ve yapıcı-barışçıl anlaşmalara ulaşılmasını sağlamışlardır. Çalışma sürecinde, öğrencilerden ikisinin dönem içerisinde okul değiştirmelerinden dolayı katılımcı kaybı yaşanmış ve uygulamalar toplam 46 barışyapıcı öğrenci tarafından gerçekleştirilmiştir. İki aşamada yürütülen bu çalışma bahar döneminde Mayıs ayının son haftasında tamamlandıktan sonra barışyapıcı öğrencilerin kişisel deneyimlerine ilişkin daha derinlemesine veri elde etmek için nitel araştırma yöntemlerinden "yarı yapılandırılmış görüşme tekniği" kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada, görüşme yapılacak barışyapıcı öğrencilerin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden "ölçüt örnekleme" tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ölçüt örnekleme

tekniklerinin kullanılmasının nedeni, barışçapıcılık sürecini yeterince deneyimlemiş ve bu sürece yönelik gerçekçi veriler sunabilecek öğrencilerle görüşmeler yapmaktır. 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılı boyunca sürdürülen barışçapıcılık uygulamalarında toplam 36 anlaşmazlık durumu barışçapıcı kolaylaştırıcılığında masada ele alınmıştır. Öğrenci başına düşen ortalama barışçapıcılık görüşme sayısı, 0.78 (36/46) olarak tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle, araştırmada örneklem seçim tekniği olarak kişilerarası anlaşmazlıkların çözümünde en az 1 kez barışçapıcılık yapmış olma ölçütü dikkate alınmıştır. Belirlenen bu ölçüte uygun 26 öğrenciden (kız $n=16$; erkek $n=10$) 25'iyle (kız $n=16$; erkek $n=9$) yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ölçütü karşılamasına rağmen yalnızca bir öğrenciyle görüşmenin gerçekleştirilememesinin nedeni, bu öğrencinin okulun son haftalarında özürü devamsızlık yapmış olmasıdır.

Görüşme Formu

Bu araştırmada, çalışmaya katılan barışçapıcı öğrencilerin kişisel deneyimlerini incelemek amacıyla nitel veri toplama araçlarından “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında, Yıldırım ve Şimşek (2013) tarafından belirtilen ilkeler dikkate alınmıştır. Asıl uygulamalara geçilmeden önce, soruların anlaşılır olup olmadığını kontrol etmek için iki öğrenciyle ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamaların ardından görüşme sorularında gerekli düzeltmeler yapılmış ve asıl görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde öğrenciler bilgilendirilerek ses kaydı için izinleri alınmıştır. Görüşme formunun geçerliliğinin ve güvenilirliğinin değerlendirilmesinde uzman incelemesi, aktarılabirlik ve kodlayıcı güvenilirliği olmak üzere üç temel yöntemden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Uzman incelemesi, araştırmacıların kendi yaklaşımlarını kontrol edebilmelerini ve bu yaklaşımlarının olası etkilerini görmelerini sağlamıştır. Genelleme kavramının nitel araştırmadaki karşılığı olan aktarılabirliği sağlamak için barışçapıcı öğrencilerle yapılan görüşmelerde amaçlı örnekleme yöntemlerinden “ölçüt örnekleme” tekniği kullanılmıştır. Kodlayıcı güvenilirliği kapsamında görüşmelerden elde edilen veriler çalışmanın birinci yazarı tarafından bir hafta arayla iki kez çözümlenmiştir (Miles ve Huberman, 1994, s. 64). İki kodlama süreci arasındaki uyum yüzdesi %91.89 olarak tespit edilmiştir.

İşlem Yolu

İki aşamadan oluşan çalışmanın birinci aşamasında 2013-2014 eğitim-öğretim yılı güz döneminde dokuzuncu sınıflarda 8 şubede toplam 48 öğrenciye, 24'er kişilik iki ayrı grupta 13 haftalık bir süreçte toplam 16 ders saatinde barış eğitimi verilmiştir. Öğrencilerin eğitiminde araştırmacılar tarafından geliştirilen “Barış Eğitimi Programı: Uygulayıcı El Kılavuzu” ile “Barış Eğitimi Programı: Öğrenci Etkinlik Kitabı”ndan yararlanılmıştır. Barış eğitimi programının geliştirilmesinde alanyazında ilgili kuramlardan ve benzer programlardan (örn., Johnson ve Johnson, 1995a, 1995b; Türnüklü, Kaçmaz, İkiz vd., 2009) yararlanılmıştır. Barış eğitimi programı, barış ve şiddetin doğasının anlaşılması (5 ders saati), barışı engelleyen ve destekleyen unsurlar (3 ders saati), barışçıl bir birey için temel beceriler (4 ders saati) ve anlaşmazlık çözüm yöntemi olarak “barışçapıcılık” tekniği (4 ders saati) bölümlerinden oluşmuştur. Barış eğitimi tamamlandıktan sonra okulda geniş katılımlı bir tören gerçekleştirilerek eğitime katılan öğrencilere “Barışçapıcı Rozetleri” takılmış, katılım belgeleri verilmiş, barışçapıcı öğrenciler tarafından “Barışçapıcılık Yemini” edilmiş ve “Barışçapıcılık Görüşme Odası”nın açılışı yapılmıştır. Bu çalışmalara paralel olarak, okul yönetici ve öğretmenlerine yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenmiş; öğrencilere yönelik okul genelinde tanıtım, bilgilendirme ve farkındalık etkinlikleri düzenlenmiştir. Tüm bu çalışmalar sonucunda, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde barışçapıcılık uygulamaları başlatılmıştır. Barışçapıcı öğrenciler sınıflarında ya da dokuzuncu sınıf şubelerinde yaşanan anlaşmazlık durumlarında tarafların barışçıl anlaşmalara ulaşabilmeleri için müzakere sürecini kolaylaştırmışlardır. Bu süreçte, düzenli olarak 2 haftada bir öğrencilerle hatırlatma etkinlikleri işlenmiştir. Öğrencilere süpervizyon verilmiş; barışçapıcılık bilgi ve becerilerini geliştirici rol oynama etkinlikleri yürütülmüştür. Bir dönem boyunca araştırmacıların ve uygulama yapılan okulun psikolojik danışmanlarının gözetiminde sürdürülen barışçapıcılık

uygulamaları sonunda Mayıs ayının son haftasında barışyapıcı öğrencilerin barışyapıcılık sürecine ilişkin algılarını incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Veri Analizi

Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen nitel verilerin analizinde “içerik analizi” uygulanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Veri analizi sürecinde öncelikle ses kayıtları, görüşme yapılan her bir birey için ayrı ayrı yazıya dökülmüş ve bir uzmana verilerek yanlış ya da eksik bölümlerin olup olmadığı kontrol ettirilmiştir. Araştırmacılar, her bir soru için dökümleri birkaç defa satır satır okumuş ve kodları çıkarmışlardır. Tüm verileri kodladıktan sonra her bir soru için ayrı ayrı kod listeleri çıkarmışlardır. Görüşme metinlerindeki kodların belirlenmesinin ardından bu kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temalar bulunmuştur. Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması işlemine geçilmeden önce uzman görüşleri alınmış ve kodlayıcı güvenilirliği hesaplanmıştır. Bu işlemlerin ardından veriler kodlara ve temalara göre düzenlenmiş ve tanımlanmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler cinsiyetlere göre karşılaştırmalı bir biçimde sayısallaştırılarak frekans ve yüzde olarak örnek ifadelerle birlikte sunulmuştur.

BULGULAR ve YORUMLAR

Barışyapıcı öğrencilerden elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizinde öğrenci söylemleri belirli kategoriler içerisinde gruplandırılmış, cinsiyetlere göre karşılaştırmalı bir biçimde frekans ve yüzde olarak sunulmuştur. Öğrencilerin her bir soru için derinlemesine bilgi verdiği durumlarda, söylem frekanslarının görüşme yapılan barışyapıcı sayısını (kız $n=16$; erkek $n=9$; toplam $n=25$) aştığı görülmüştür.

Barışyapıcı öğrencilerin, sınıfta arkadaşları tarafından barışyapıcı olarak seçildiklerinde hissettikleri duygulara ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 1’de verilmiştir. Bu görüşme sorusuna ilişkin öğrenci söylemleri on bir kategori içerisinde değerlendirilmiştir: “Tanındığımı hissettim”, “Güvenildiğimi hissettim”, “Adil biri olduğumu hissettim”, “Özsaygı”, “Özgüven”, “Gurur”, “Mutluluk”, “Merak”, “Heyecan”, “Şaşkınlık” ve “Endişe/Kaygı”.

Tablo 1. Barışyapıcı Öğrencilerin Barışyapıcı Seçildiklerinde Hissettikleri Duygular

Kategoriler	K	%	E	%	Barışyapıcı Söylemleri
1. Tanındığımı hissettim	1	3	-	-	... demek ki hani kısa zamanda beni tanıyabilmişler
2. Güvenildiğimi hissettim	11	28	6	26	... bana gerçekten güvendiklerini anladım
3. Adil biri olduğumu hissettim	1	3	-	-	Benim adaletli olduğumu düşünüyorlar ve bu yüzden beni seçiyorlar dedim
4. Özsaygı	2	5	3	13	Arkadaşlarımdan gözünde ... saygım olduğunu
5. Özgüven	5	13	4	17	Özgüvenim arttı daha kendime
6. Gurur	2	5	1	4	...6 kişinin içinde kendim olunca gururlandım
7. Mutluluk	14	36	7	30	Mutlu oldum. Sonuçta güven vermişim onlara ki beni seçtiler
8. Merak	-	-	1	4	...meraklandım ne göreceğiz, ne eğitimi alacağız diye
9. Heyecan	1	3	-	-	İlk kez yapacağımız bir şeydi aslında. Hani biraz onun verdiği heyecan vardı
10. Şaşkınlık	1	3	-	-	Çok şaşkırdım. Arkadaşlarımdan beni seçeceğini pek düşünmüyordum
11. Endişe/Kaygı	1	3	1	4	... endişelendim yani ne yapacağız, nasıl gidecek diye
Toplam	39	100	23	100	

Not. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları toplamda 100’ü aşabilmekte ya da 100’den düşük çıkabilmektedir.

Barışyapıcı öğrenci söylemleri incelendiğinde, barışyapıcı seçildiğinde hissedilen duygulara ilişkin söylemlerin en yoğun bir biçimde mutluluk (kızlar %36; erkekler %30) ve güvenildiğini hissetme (kızlar %28; erkekler %26) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Öğrenciler arkadaşları tarafından barışyapıcı olarak seçtiklerinde sınıfta kendilerini güvenilir biri olarak hissettiklerini ve arkadaşları onlara güvenip barışyapıcı seçtikleri için mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Benzer bir biçimde, barışyapıcı öğrenciler özgüven (kızlar %13; erkekler % 17) kategorisinde yer alan söylemler de dile getirmişlerdir. Gruplar arasında bazı farklılaşmalar olmakla birlikte, sınırlı düzeyde ifade edilmiş olsa da öğrencilerin arkadaşları tarafından tanınma, adil biri olarak görülme, kendilerini değerli hissetme, gurur, merak, heyecan, şaşkınlık ve endişe/kaygı duygularını yaşadıkları tespit edilmiştir.

Barışyapıcı öğrencilerin, barışyapıcı olmanın beğendikleri yönlerine ilişkin dile getirdikleri görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Bu görüşme sorusuna ilişkin söylemler on kategori içerisinde değerlendirilmiştir: “Kavgaları önlemek”, “İnsanları barıştırmak”, “Kişisel gelişim/dönüşüm”, “İzlenen sorun çözme yöntemi”, “Tarafların arasındaki iletişimi kolaylaştırmak”, “Barışyapıcılar arasındaki birliktelik”, “Alternatif anlaşmazlık çözme yöntemi”, “Arkadaş çevresinin genişlemesi”, “Kendini farklı görme” ve “Sorumluluk”.

Tablo 2. Barışyapıcı Öğrencilere Göre Barışyapıcı Olmanın Beğendikleri Yönleri

Kategoriler	K	%	E	%	Barışyapıcı Söylemleri
1. Kavgaları önlemek	2	6	7	35	Çıkışta bir ara kavga olacaktı orada engelledik...
2. İnsanları barıştırmak	16	47	7	35	İnsanları barıştırmak tabii
3. Kişisel gelişim/dönüşüm	7	21	1	5	Başkalarına iyi davranmak gerçekten güzel / Örnek olmak hoşuma gidiyor
4. İzlenen sorun çözme yöntemi	3	9	1	5	Kayıt altına alınması / Dürüst olmak gerekiyor / Eşit davranmak
5. Tarafların arasındaki iletişimi kolaylaştırmak	2	6	-	-	Onların arasındaki kötü iletişimi düzeltmemiz benim hoşuma gidiyor
6. Barışyapıcılar arasındaki birliktelik	1	3	-	-	Arabulucu arkadaşlarımızla bir araya gelmemiz. Hani farklı bir ortam, farklı bir atmosfer oluyor
7. Alternatif anlaşmazlık çözme yöntemi	-	-	2	10	Bir olay olduğunda, eee, rehberlik ya da müdür yardımcısı korkusu var ama ondan önce çok büyük olay olmadığında buraya geliniyor...
8. Arkadaş çevresinin genişlemesi	-	-	1	5	...mesela hiç tanımadığın birinin kavgasını çözdüğün zaman işte, karşıdaki de seni tanıyor...
9. Kendini farklı görme	2	6	1	5	Farklılık yaratıyor diğer öğrencilere göre
10. Sorumluluk	1	3	-	-	... uğraş gerektiren bir şey barışyapıcılık
Toplam	34	100	20	100	

Not. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları toplamda 100’ü aşabilmektedir.

Barışyapıcı öğrencilerin, barışyapıcı olmanın beğenilen yönleri olarak en çok insanları barıştırma (kızlar %47; erkekler %35) temasına vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Cinsiyetler açısından karşılaştırma yapıldığında ise barışyapıcılığın beğenilen yönleri olarak kız öğrencilerin daha çok kişisel gelişim/dönüşüm (%21) kategorisine vurgu yaparken; erkek öğrencilerin daha çok kavgaları önleme (%35) temasını ön plana çıkardıkları görülmüştür. Gruplar arasında bazı benzerlikler ve farklılıklar bulunmakla birlikte, öğrenciler, izlenen sorun çözme yöntemini, tarafların arasındaki iletişimi kolaylaştırmayı, barışyapıcılar arasındaki birlikteliği, alternatif bir anlaşmazlık çözüm yöntemi olmasını, arkadaş çevresinin genişlemesini, kendilerini farklı görmelerini sağlamasını ve sorumluluk yüklemesini barışyapıcılığın beğenilen yönleri olarak belirtmişlerdir.

Barışyapıcı öğrencilerin, barışyapıcı olduktan sonra davranışlarında yaşanan değişimlere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur. Bu görüşme sorusuna ilişkin öğrenci söylemleri beş kategori içerisinde değerlendirilmiştir: “Değişim olmadı”, “Davranışlarda olumlu dönüşüm”, “Sorun çözme becerilerinde gelişim”, “İletişim becerilerinde gelişim” ve “Öfke kontrol becerilerinde gelişim”.

Tablo 3. Barışyapıcı Öğrencilere Göre Barışyapıcı Olduktan Sonra Davranışlarda Yaşanan Değişimler

Kategoriler	K	%	E	%	Barışyapıcı Söylemleri
1. Değişim olmadı	1	3	1	6	Hiçbir değişiklik olmadı
2. Davranışlarda olumlu dönüşüm	17	49	8	47	... önceden çok kavga ederdim ben. Şimdi zorda kalmadıktan sonra kavga etmiyorum...
3. Sorun çözme becerilerinde gelişim	7	20	5	29	Sorunlarımızı daha çok şiddete değil de hani iletişim kurarak halletmeye çalışıyoruz
4. İletişim becerilerinde gelişim	8	23	1	6	Empatinin ne demek olduğunu bile bilmiyordum, onu öğrendim
5. Öfke kontrol becerilerinde gelişim	2	6	2	12	... mesela bir olay karşısında biraz daha hani öfkemi kontrol etmeyi öğrendim...
Toplam	35	100	17	100	

Not. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları toplamda 100'ü aşabilmektedir.

Görüşme söylemleri incelendiğinde, öğrencilerin barışyapıcı olduktan sonra davranışlarında olumlu yönde bir dönüşüm (kızlar %49; erkekler %47) yaşandığını yoğun bir biçimde dile getirdikleri görülmüştür. Öğrenciler barışyapıcı olduktan sonra kavga etmekten kaçındıklarını, kavga eden arkadaşlarını ise barıştırmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Benzer bir biçimde, öğrenciler barışyapıcı olduktan sonra sorun çözme becerilerinin geliştiğini (kızlar %20; erkekler %29) vurgulamışlardır. Ayrıca, iletişim becerileri (kızlar %23; erkekler %6) kategorisinde söylem yoğunluğu bakımından kızlar lehine bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Az sayıda söylem dile getirilmesine rağmen öfke kontrol becerilerinin de geliştiği belirlenmiştir. Her iki gruptan da sadece birer öğrenci barışyapıcı olduktan sonra davranışlarında herhangi bir değişim yaşanmadığını belirtmişlerdir.

Barışyapıcı öğrencilerin, barışyapıcı olmanın şiddete yönelik bakış açısı üzerindeki etkisine ilişkin dile getirdikleri görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Öğrenci söylemleri altı kategori içerisinde değerlendirilmiştir: "Bir değişim olmadı", "Şiddetin türlerini öğrenme", "Şiddetin olumsuz etkilerini öğrenme", "Şiddete yönelik negatif bakış açısı geliştirme", "Sorunların şiddete başvurmadan çözülebileceğini öğrenme" ve "Şiddete yönelik eğilimin azalması".

Tablo 4. Barışyapıcı Olmanın Şiddete Yönelik Bakış Açısı Üzerindeki Etkisi

Kategoriler	K	%	E	%	Barışyapıcı Söylemleri
1. Bir değişim olmadı	1	4	-	-	Bir değişim olmadı
2. Şiddetin türlerini öğrenme	1	4	-	-	Şiddeti ben öncelikle sadece fiziksel olarak biliyordum. Değişik yönlerini öğrendim
3. Şiddetin olumsuz etkilerini öğrenme	6	21	4	25	... kavganın kötü olduğunu, dövüşün kimseye bir şey kazandırmayacağını düşündüm
4. Şiddete yönelik negatif bakış açısı geliştirme	6	21	4	25	Çok değişik, hani artık şiddete eskiden biraz daha pozitifken şimdi biraz daha negatifim hani
5. Sorunların şiddete başvurmadan çözülebileceğini öğrenme	8	29	5	31	Barışyapıcı olduktan sonra her şeyin şiddetle çözülmeyeceğini anladım... hani konuşarak hallolabileceğini öğrendim
6. Şiddete yönelik eğilimin azalması	6	21	3	19	İnsan aldığı eğitim sonrasında şiddete olan eğilimi daha azalıyor
Toplam	28	100	16	100	

Görüşme verileri incelendiğinde, öğrencilerin şiddetin olumsuz etkilerini öğrenme (kızlar %21; erkekler %25), şiddete yönelik negatif bakış açısı geliştirme (kızlar %21; erkekler %25), sorunların şiddete başvurmadan çözülebileceğini öğrenme (kızlar %29; erkekler %31) ve şiddete yönelik eğilimin azalması (kızlar %21; erkekler %19) kategorilerinde benzer yoğunluklarda söylemler dile getirdikleri görülmüştür. Kız grubunda yer alan sadece bir öğrenci bu eğitim sonrasında fiziksel şiddet dışında

diğer şiddet türlerini de öğrendiğini ve yine bu grupta yer alan yalnızca bir kız öğrenci eğitim sonrasında bakış açısında bir değişim yaşanmadığını belirtmiştir.

Barışyapıcı öğrencilerin, barışyapıcı olmanın anlaşmazlık çözüm becerileri üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 5’te verilmiştir. Bu görüşme sorusuna ilişkin öğrenci söylemleri üç kategori içerisinde değerlendirilmiştir: “Değişim olmadı”, “Sorun çözme becerilerinin gelişimi” ve “İletişim becerilerinin gelişimi”.

Tablo 5. Barışyapıcı Olmanın Anlaşmazlık Çözüm Becerileri Üzerindeki Etkisi

Kategoriler	K	%	E	%	Barışyapıcı Söylemleri
1. Değişim olmadı	1	6	-	-	Aynı aslında.
2. Sorun çözme becerilerinin gelişimi	10	56	8	67	Sorunları daha iyi çözebiliyorum. Çünkü nasıl yaklaşacağımı biliyorum artık...
3. İletişim becerilerinin gelişimi	7	39	4	33	Barışyapıcı olmak, eee, en başta onları iyi dinlemeyi öğretti...
Toplam	18	100	12	100	

Not. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları toplamda 100’ü aşabilmektedir.

Öğrenci görüşleri incelendiğinde, barışyapıcı öğrencilerin çarpıcı bir biçimde sorun çözme becerilerinin gelişimi (kızlar %56; erkekler %67) ve iletişim becerilerinin gelişimi (kızlar %39; erkekler %33) kategorilerinde söylemler dile getirdikleri görülmüştür. Anlaşmazlık çözüm becerilerinde herhangi bir değişim olmadığına ilişkin bir ifadeyi ise sadece bir kız öğrenci kullanmıştır.

Barışyapıcı öğrencilerin, bu bilgi ve becerileri okul dışında kullandıkları yerlere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir. Öğrenci görüşleri dokuz kategori içerisinde değerlendirilmiştir: “Hiç kullanmadım”, “Okul dışındaki kavga mekânlarında”, “Aile içerisinde”, “Arkadaş grubunda”, “Dershanede”, “Mahallede/sokakta”, “Komşular arasında”, “Akrabalar arasında” ve “Hemen hemen her yerde”.

Tablo 6. Barışyapıcıların Barış Eğitiminde Kazandıkları Bilgi ve Becerileri Okul Dışında Kullandıkları Yerler

Kategoriler	K	%	E	%	Barışyapıcı Söylemleri
1. Hiç kullanmadım	2	8	1	8	Okul dışında şu ana kadar pek kullanmadım...
2. Okul dışındaki kavga mekânlarında	-	-	1	8	Okul çıkışlarında genelde kavga oluyor. Parklarda falan orada ayırmaya çalışıyoruz...
3. Aile içerisinde	12	46	5	42	... ailemle, ablamla kardeşimin arasında
4. Arkadaş grubunda	5	19	2	17	Arkadaşlarım arasında bir tartışma olduğunda
5. Dershanede	2	8	1	8	Dershanede
6. Mahallede/sokakta	1	4	2	17	Sokakta
7. Komşular arasında	1	4	-	-	Komşularımız arasında bir şey olduğu zaman
8. Akrabalar arasında	1	4	-	-	Evde kullandım teyzemle eniştem kavga etmişti Yani hemen hemen her yerde karşılaştığımız bir tartışma, kavga sonucunda, oturup konuşup halledebiliyorum
9. Hemen hemen her yerde	2	8	-	-	
Toplam	26	100	12	100	

Not. Ondalık sayıların yuvarlanması nedeniyle yüzde hesaplamaları toplamda 100’ü aşabilmektedir.

Görüşme verileri incelendiğinde, öğrencilerin barış eğitiminde kazandıkları bilgi ve becerileri okul dışında kullandıkları yerlere ilişkin söylemlerinin en yoğun bir biçimde aile içerisinde (kızlar %46; erkekler %42) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Ayrıca öğrenciler, barışyapıcılık bilgi ve becerilerini yoğun bir biçimde arkadaş gruplarında (kızlar %19; erkekler %17) kullandıklarını ifade

etmişlerdir. Söylem oranı açısından erkek öğrencilerin bu bilgi ve becerileri mahallede/sokakta (%17) biraz daha sık kullandıkları görülmüştür. Okul dışındaki kavga mekanlarında, dershanede, komşular arasında, akrabalar arasında ve hemen hemen her yerde kategorilerinde daha seyrek ifadeler belirtilmiştir. Erkek ve kız öğrenci söylemlerinin sadece %8'inde bu becerilerin okul dışında kullanılmadığı görülmüştür. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu bulgu, barışyapıcılık bilgi ve becerilerinin çok yüksek bir oranda okul dışındaki ortamlarda kullanıldığını göstermektedir.

Barışyapıcı öğrencilerin, arkadaşlarının yaşadıkları anlaşmazlıklar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir. Öğrenci söylemleri dört kategoride değerlendirilmiştir: “Kavgaları önleme”, “Tarafları sakinleştirme”, “Tarafların birbirlerini anlamalarını sağlama” ve “Tarafları barıştırma”.

Tablo 7. Barışyapıcıların Arkadaşlarının Yaşadıkları Anlaşmazlıklar Üzerindeki Etkileri

Kategoriler	K	%	E	%	Barışyapıcı Söylemleri
1. Kavgaları önleme	4	18	3	25	Barışyapıcılık yapmasaydım yani barıştırmasaydım, birbirlerine daha çok kırılacaklardı. Belki de, daha büyük bir kavga edeceklerdi
2. Tarafları sakinleştirme	2	9	2	17	Sakin olmalarında, daha etik davranmalarında yardımcı oldum
3. Tarafların birbirlerini anlamalarını sağlama	4	18	-	-	Yani tarafların birbirlerini daha iyi anlamalarını, kavga sebeplerini en azından anlamalarını sağladı
4. Tarafları barıştırma	12	55	7	58	Onların aralarında sorunu çözdüm, onları barıştırdım
Toplam	22	100	12	100	

Görüşme verileri incelendiğinde, öğrencilerin çarpıcı bir biçimde tarafları barıştırma (kızlar %55; erkekler %58) kategorisinde söylemler dile getirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, barışyapıcı öğrenciler kavgaları önlediklerini (kızlar %18; erkekler %25) ve tarafları sakinleştirdiklerini (kızlar %9; erkekler %17) belirtmişlerdir. Barışyapıcı kız öğrenciler, anlaşmazlık durumlarında tarafların birbirlerini anlamalarını sağladıklarını (%18) ifade etmişlerdir. Öğrenci söylemlerinde herhangi bir olumsuz bulguya rastlanmamış; hem kız hem de erkek barışyapıcı öğrencilerin arkadaşlarının anlaşmazlıklarını çözüme ulaştırabildikleri anlaşılmıştır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Ülkemizin batı bölgesindeki bir kentin merkez okul bölgesinde bulunan bir Anadolu Lisesi'nin dokuzuncu sınıf öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, bir dönem boyunca sürdürülen barışyapıcılık uygulamalarına ilişkin derinlemesine veriler elde etmek için bu süreci bizzat yaşayan barışyapıcı öğrenci görüşlerine başvurulmuş ve barışyapıcılık sürecine barışyapıcı öğrencilerin gözünden bakılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada, öncelikle öğrencilerin barışyapıcı seçtiklerinde hissettikleri duygulara ilişkin veriler elde edilmiştir. Katılımcı söylemleri incelendiğinde, öğrencilerin daha çok mutluluk ve güvenildiğini hissetme kategorilerinde görüşler dile getirdikleri belirlenmiştir. Söylem frekansları biraz daha düşük olmasına rağmen, arkadaşları tarafından barışyapıcı olarak seçilen öğrencilerin özgüvenleri ve özsaygılarının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca, ilk defa karşılaştıkları böyle bir eğitim uygulaması nedeniyle öğrenciler merak, heyecan, şaşkınlık ve endişe/kaygı gibi duygular yaşamışlardır. Bu çalışmada elde edilen bulguların, önceki çalışmalarda elde edilen bulgularla tutarlık gösterdiği de görülmektedir. Ortaokul (Gülkocan, 2011; Kaçmaz, 2011) ve lise (Türk, 2013; Türnüklü, 2011) örnekleriyle gerçekleştirilen çalışmalarda, öğrencilerin arabulucu seçtiklerinde en yoğun bir biçimde mutluluk duygusunu hissettikleri belirlenmiştir. Mutluluk duygusunu, Türnüklü'nün (2011) çalışmasında gurur, özgüven ve

özsayı kategorileri takip ederken; Gülkokan'ın (2011) çalışmasında heyecan ve sevinç, Türk'ün (2013) çalışmasında ise heyecan ve merak kategorileri takip etmiştir.

Barışyapıcı olmanın beğenilen yönlerine ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde, insanları barıştıрма kategorisinin oldukça yoğun bir biçimde ön plana çıkartıldığı görülmüştür. Erkek öğrenciler, tarafların fiziksel ya da sözel şiddete başvurmalarını önleyip, anlaşmazlığı masada yapıcı-barışçıl bir biçimde çözmeyi barışyapıcılığın beğenilen yönleri olarak gösterirlerken; kız öğrenciler, birer barışyapıcı olarak bu süreçte iletişim, sorun çözme ve öfke kontrol becerilerinin gelişmesini, anlaşmazlıklara yönelik olumlu bir bakış açısı kazanmalarını ve örnek davranışlar sergilemeye başlamalarını beğenilen yönler olarak dile getirmişlerdir. Araştırmada elde edilen bu bulguların, mevcut araştırma bulgularının bir kısmıyla örtüşürken; bir kısmıyla da farklılaştığı tespit edilmiştir. Gülkokan (2011), Hessler vd. (1998) ve Kaçmaz'ın (2011) ortaokul örnekleminde yürüttükleri çalışmalarında tarafları barıştıрма teması ön plana çıkarırken; Türnüklü'nün (2011) çalışmasında çatışma çözme ve empati kurma becerilerinin gelişimi gibi boyutları içeren kişisel gelişim, Güloğlu'nun (2011) çalışmasında ise iyilik yapma teması yoğun bir biçimde dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, mevcut araştırmalarda arkadaş çevresinin genişlemesi (Gülkocan, 2011), kavgaların/anlaşmazlıkların önlenmesi (Gülkocan, 2011; Türnüklü, 2011), iletişim becerilerinin ve okul ikliminin gelişmesi (Güloğlu, 2011) kategorilerinde de söylemler dile getirildiği görülmüştür. Dolayısıyla tüm bu bulgular, insanları barıştıрма, kavgaları önleme ve kişisel gelişim sağlama gibi boyutların barışyapıcı olmanın en çok beğenilen yönleri olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Barışyapıcı olduktan sonra davranışlarda yaşanan değişimlere ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin oldukça yoğun bir biçimde davranışlarda olumlu dönüşüm kategorisinde söylemler dile getirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrenciler, barışyapıcı olduktan sonra sorunları şiddete başvurmadan nasıl çözebileceklerini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, barışyapıcı olduktan sonra arkadaşlarını etkin bir biçimde dinlemeyi, empati kurmayı, düşünce ve duygularını ben dilini kullanarak rahatça ifade edebilmeyi öğrendiklerini daha yoğun bir biçimde dile getirmişlerdir. Söylem frekansları düşük olmasına rağmen kız ve erkek öğrencilerin barışyapıcı olduktan sonra öfke kontrol becerilerinin de geliştiği görülmüştür. Araştırmada elde edilen bu bulguların, alanyazındaki araştırma bulgularıyla da büyük ölçüde tutarlık gösterdiği belirlenmiştir (örn., Gülkocan, 2011; Kaçmaz, 2011; Türk, 2013; Türnüklü, 2011). Bu araştırmada, öğrencilerin barışyapıcı görev ve sorumluluklarını üstlenmelerinin ve eğitimde kazandıkları bilgi ve becerileri gerçek yaşamda kullanmalarının onların davranışlarının olumlu yönde dönüşmesinde önemli bir etkisinin olabileceği düşünülmektedir.

Barışyapıcı olmanın şiddete yönelik bakış açısı üzerindeki etkisine ilişkin söylemler incelendiğinde ise öğrencilerin daha çok şiddetin olumsuz etkilerini öğrenme, şiddete yönelik negatif bakış açısı geliştirme, sorunların şiddete başvurmadan çözülebileceğini öğrenme ve şiddete yönelik eğilimin azalması kategorilerinde ifadeler dile getirdikleri görülmüştür. Çalışmada elde edilen bu bulgular, ulusal ve uluslararası alanyazında yer alan çalışma (Hessler vd., 1998; Sağkal, 2011) bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu araştırmada, eğitimler sırasında şiddet kavramının tüm yönleriyle ele alınması, barışa yönelik bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmaya yönelik etkinliklerin işlenmesi, bu doğrultuda öğrenilen bilgilerin gerçek yaşamda kullanılarak sınıfta ve okulda barış ortamının sağlanmaya çalışılmasının öğrencilerin şiddete yönelik bakış açılarını tekrar gözden geçirmelerinde önemli bir etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir.

Barışyapıcı olmanın anlaşmazlık çözüm becerileri üzerindeki etkisi araştırıldığında, öğrenci söylemlerinin çarpıcı bir biçimde sorun çözme ve iletişim becerilerinin gelişimi kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Öğrenciler, barışyapıcı olduktan sonra hem kendi hem de arkadaşlarının yaşadıkları sorunları yapıcı-barışçıl bir biçimde çözebildiklerini vurgulamışlardır. Araştırmada elde edilen bu bulguların, ulusal alanyazında yer alan çalışma (Sağkal, 2011) bulgularıyla paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, Johnson ve Johnson (2002) da yürüttükleri meta-analiz çalışmalarında öğrencilerin anlaşmazlık durumlarında yıkıcı yöntemler yerine bütünleştirici müzakere yöntemini kullanarak sorunlarını çözme yoluna gittiklerini belirlemişlerdir. Sonuç olarak, bu araştırmada, öğrencilerin sorun çözme ve iletişim becerilerinin gelişmesinde hem eğitimler sırasında işlenen

etkinliklerin hem de eğitim sonrasında öğrencilerin bu bilgi ve becerileri gerçek yaşamda kullanmalarının etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Banşyapıcıların barış eğitiminde kazandıkları bilgi ve becerileri okul dışında kullandıkları ortamlar araştırıldığında, öğrenci söylemlerinin daha çok aile içerisinde kategorisinde toplandığı görülmüştür. Benzer bir biçimde, öğrenciler arkadaş grubu kategorisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Söylem frekansları düşük olmasına rağmen öğrencilerin bu becerileri, okul dışındaki kavga mekanlarında, dershanede, mahallede/sokakta, komşular arasında, akrabalar arasında ve günlük yaşamda hemen hemen her yerde kullandıkları görülmüştür. Güloğlu'nun (2011) yürüttüğü çalışmada da, öğrencilerin eğitimde kazandıkları bilgi ve becerileri okul dışında daha çok aile içerisinde ve arkadaş grubunda kullandıkları görülmüştür. Uluslararası alanyazında yer alan bir meta-analiz çalışması (Johnson ve Johnson, 2002) da arabuluculuk becerilerinin oyun alanları, mahalle ve ev gibi okul dışı ortamlarda kullanıldığını göstermiştir. Dokuzuncu sınıf, öğrencilerin yeni bir okula ve arkadaş ortamına uyum sağladığı; bir yandan da ders yükünün ağır olduğu bir dönemdir. Öğrencilerin bu dönemde, okul dışı saatlerde zamanlarını daha çok aile içerisinde ya da arkadaş grubunda geçirdikleri öngörülmektedir. Dolayısıyla, bu eğitimde kazandıkları bilgi ve becerileri okul dışında daha çok aile içerisinde ya da arkadaş grubunda kullanmalarının yaşadıkları sürecin doğal bir sonucu olabileceği düşünülmektedir.

Banşyapıcıların arkadaşlarının yaşadıkları anlaşmazlıklar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, katılımcı söylemlerinin çarpıcı bir biçimde tarafları barıştırma kategorisinde toplandığı görülmüştür. Ayrıca, banşyapıcı öğrenciler okulda kavgaları önlediklerini ve tarafları sakinleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan kız öğrenciler ise banşyapıcılık yöntemiyle tarafların birbirlerini ve anlaşmazlığın altında yatan sebepleri anlamalarını sağladıklarını vurgulamışlardır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara benzer bir biçimde, alanyazında arabuluculuk uygulamalarının öğrenci anlaşmazlıkları üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda da (örn., Güloğlu, 2011; Hessler vd., 1998; Kaçmaz, 2011; Türk, 2013; Türnüklü, 2011), okullarda öğrenciler arası çatışmaların/kavgaların azaldığı; barışın ve uzlaşının sağlandığı görülmüştür. Dolayısıyla araştırmada elde edilen tüm bu bulgular, banşyapıcıların kavgaları önleyebildiklerini ya da yaşanan bir kavga/anlaşmazlık sonrasında tarafları sakinleştirip, barıştırabildiklerini göstermiştir.

Bu araştırmanın en güçlü yönlerinden biri nitel veri toplama araçlarından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak bu süreci bizzat yaşayan banşyapıcı öğrencilerin gözünden banşyapıcılık sürecinin irdelenmesidir. Araştırmanın en önemli sınırlılıkları ise araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uygulanan barış eğitimi programının özellikleri, görüşme formunun ölçtüğü nitelikler ve yaş, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey gibi örneklem grubuyla ilişkili özelliklerdir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, okullarda gerçekleştirilecek banşyapıcılık uygulamalarının etkileri okul yöneticisi-okul psikolojik danışmanı-veli gibi okul sisteminin farklı üye gruplarının gözünden daha kapsamlı bir biçimde değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Bell, S. K., Coleman, J. K., Anderson, A., Whelan, J. P., & Wilder, C. (2000). The effectiveness of peer mediation in a low-SES rural elementary school. *Psychology in the Schools, 37*(6), 505-516.
- Bickmore, K. (2002). Good training is not enough: Research on peer mediation program implementation. *Social Alternatives, 21*(1), 33-38.
- Burrell, N. A., Zirbel, C. S., & Allen, M. (2003). Evaluating peer mediation outcomes in educational settings: A meta-analytic review. *Conflict Resolution Quarterly, 21*(1), 7-26.
- Danesh, H. B. (2008). The Education for Peace integrative curriculum: Concepts, contents, and efficacy. *Journal of Peace Education, 5*(2), 157-173.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. *Journal of Peace Research, 6*(3), 167-191.

- Gazioğlu, G. (2008). *The effects of peace and conflict resolution education on emotional intelligence, self-concept, and conflict resolution skills*. Unpublished master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul.
- Güloğlu, F. (2011). *Çatışan öğrenciler ile arabulucu öğrencilerin "akran arabuluculuk" uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gülkocan, Y. (2011). *"Akran arabuluculuk eğitiminin" ilköğretim öğrenci anlaşmazlıkları üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Harris, I. M. (2004). Peace education theory. *Journal of Peace Education*, 1(1), 5-20.
- Harris, R. D. (2005). Unlocking the learning potential in peer mediation: An evaluation of peer mediator modeling and disputant learning. *Conflict Resolution Quarterly*, 23(2), 141-164.
- Hessler, R. M., Hollis, S., & Crowe, C. (1998). Peer mediation: A qualitative study of youthful frames of power and influence. *Mediation Quarterly*, 15(3), 187-198.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (1995a). *Teaching students to be peacemakers* (3rd ed.). Edina, MN: Interaction Book Company.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (1995b). *Our mediation notebook* (3rd ed.). Edina, MN: Interaction Book Company.
- Johnson, R. T. & Johnson, D. W. (2002). Teaching students to be peacemakers: A meta-analysis. *Journal of Research in Education*, 12(1), 25-39.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (2004). Implementing the "Teaching Students To Be Peacemakers Program". *Theory Into Practice*, 43(1), 68-79.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (2006). Peace education for consensual peace: The essential role of conflict resolution. *Journal of Peace Education*, 3(2), 147-174.
- Kaçmaz, T. (2011). Perspectives of primary school peer mediators on their mediation practices. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 43, 125-142.
- Korkut, F. (2003). Rehberlikte önleme hizmetleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 441-452.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sadri-Damirchi, E. & Bilge, F. (2014). The effect of peace education program on the seven-grade student's conflict resolution and communication skills. *Education and Science*, 39(175), 309-318.
- Sağkal, A. S. (2011). *Barış eğitimi programının ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri, empati düzeyleri ve barışa ilişkin görüşleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sağkal, A. S., Türnüklü, A. ve Totan, T. (2012). Kişilerarası barış için empati: Barış eğitiminin empati becerilerine etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1447-1460.
- Salomon, G. (2006). Does peace education really make a difference? *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 12(1), 37-48.
- Smith, S. W., Daunic, A. P., Miller, M. D., & Robinson, T. R. (2002). Conflict resolution and peer mediation in middle schools: Extending the process and outcome knowledge base. *The Journal of Social Psychology*, 142(5), 567-586.
- Türk, F. (2013). *Akran arabuluculuk eğitiminin lise öğrencilerinin arabuluculuk becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Türnüklü, A. (2011). Peer mediators' perceptions of the mediation process. *Education and Science*, 36(159), 179-191.

- Türnüklü, A., Kaçmaz, T., İkiz, E. ve Balcı, F. (2009). *Liselerde öğrenci şiddetinin önlenmesi: Anlaşmazlık çözümü, müzakere ve akran-arabuluculuk eğitim programı*. Ankara: Maya Akademi.
- Türnüklü, A., Kaçmaz, T., Sünbül, D., & Ergül, H. (2009). Does peer mediation really work? Effects of conflict resolution and peer-mediation training on high school students' conflicts. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 630-638.
- Türnüklü, A., Kaçmaz, T., Türk, F., Kalender, A., Şevkin, B., & Zengin, F. (2009). Helping students resolve their conflicts through conflict resolution and peer mediation training. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 639-647.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.